

K N N V

De Kempphaan

file

Inleiding

Voor U ligt de tweede "Kemphaan". Eén die aanzienlijk dikker is als de eerste. Deze verscheen begin 1982 op initiatief van de vogelwerkgroep en bevatte een overzicht van de in 1981 door deze groep verzamelde gegevens. Dit initiatief sloeg aan en ook de planten- en mossenwerkgroep besloten hierin hun gegevens te publiceren.

De bedoeling is de Kemphaan te laten fungeren als een soort databank die 1 x per jaar verschijnt. Grote afgeronde inventarisaties worden afzonderlijk gepubliceerd zoals dat met het Poelbosrapport gebeurd is. Voortgangsverslagen en kleine onderzoekjes vinden een plaats in de Kemphaan.

Bij het lezen van deze Kemphaan zult U zien dat voor verschillende determinaties optisch materiaal in de vorm van binoculaires en microscopen gebruikt is. De mogelijkheid hiertoe is ontstaan tijdens gezamenlijk door de werkgroepen georganiseerde practicum-avonden in de Laboratoriumschool te Goes. Deze bevielen zo goed dat al snel de wens naar voren kwam om zelf over optisch materiaal te kunnen beschikken. Dankzij subsidies van het Wereldnatuurfonds en het Anjerfonds, -waarvoor wij zeer dankbaar waren en zijn-, was het mogelijk 4 binoculaires en 1 microscoop aan te schaffen. Deze bewijzen hun grote nut tijdens het determineren van braakballen, mossen, paddestoelen en sinds kort ook van insecten tijdens de practicumavonden die 2 x in de 3 weken gehouden worden in het gebouw van het Zeeuws Coördinatieorgaan.

Wij hopen dat dit verslag voor veel Uwer aanleiding zal zijn zich aan te sluiten bij één der werkgroepen, waarvoor U zich bij de werkgroepleden of bij één der bestuursleden kunt aanmelden.

Het bestuur is de leden van de werkgroepen zeer erkentelijk voor het vele werk dat ze hebben verzet en hoopt dat de Kemphaan een goede traditie zal worden binnen de Bevelandse KNNV.

Het bestuur.

Inventarisatie Hollandse Hoeve

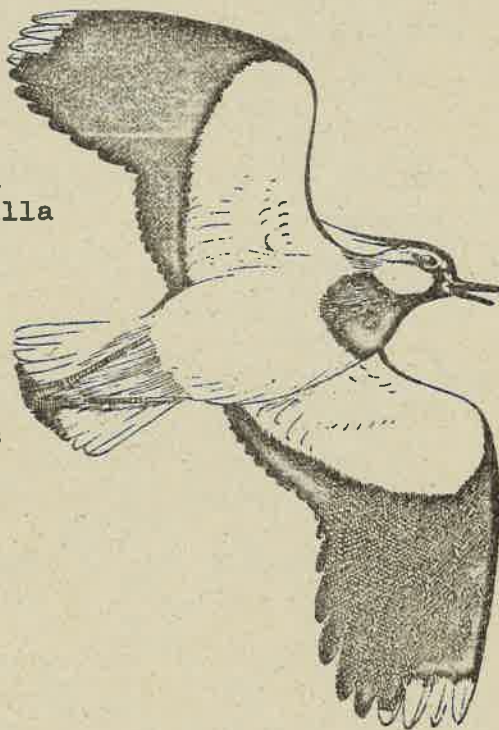
Nadat er in "De Kemphaan" van 1981 al een begin heeft gestaan over de inventarisatie van het recreatiegebied "De Hollandse Hoeve", volgt hier dan nu een uitbreiding.

Het aantal waargenomen vogels is inmiddels opgelopen tot 60, dus er zijn 18 soorten bijgekomen. Ook is getracht in het voorjaar van 1982 de broedvogels te inventariseren. Een volledig verslag hierover vonden we op deze plaats niet zo passen, omdat deze gegevens in het eindrapport over de Hollandse Hoeve verwerkt zullen worden. Het is alleen wel leuk de koekoek als broedvogel te noemen, temeer daar dit onze eerst koekoek was die we in het nest hebben gevonden. Het weitje wat nu fiets-crossterrein is geworden, herbergde het nest van een paartje graspiepers, die door de koekoek als waardvogels werden verkozen. Het jong was al vrij groot en stond op punt om uit te vliegen.

Wat nu volgt is dus eigenlijk een tussenstand met een kleine beschrijving per soort.

Aanvulling soorten

1) Houtsnip	- Gallinago gallinago
2) Zwarte kraai	- Corvus corone corone
3) Staartmees	- Aegithalos caudatus
4) Gele kwikstaart	- Motacilla flava flava
5) Keep	- Fringilla montifringilla
6) Buizerd	- Buteo buteo
7) Blauwe kiekendief	- Circus cyaneus
8) Meerkoet	- Fulica atra
9) Fazant	- Phasianus colchicus
10) Kolgans	- Anser albifrons
11) Knobbelzwaan	- Cygnus olor
12) Scholekster	- Haematopus ostralegus
13) Kievit	- Vanellus vanellus
14) Graspieper	- Anthus pratensis
15) Spotvogel	- Hippolais icterina
16) Zwartkop	- Sylvia atricapilla
17) Tureluur	- Tringa totanus
18) Tortelduif	- Streptopelia turtur

Soortenbeschrijving

1) Houtsnip

Slechts éénmaal waargenomen, opvliegend van tussen een rij populieren, tijdens een jeugdexcursie op 27 maart 1982.

2) Zwarte kraai

Deze soort is nog niet veel waargenomen; op 15 mei 1982 één ex. overvliegend.

3) Staatmees

Deze wintergast kwamen we tegen in het laantje langs het zwembad. Het betrof hier 2 ex., op 13 februari 1982.

- 4) Gele kwikstaart
Deze soort is weer wat algemener, op 27 maart en op 24 april werden er 2 gezien, en op 18 april zelfs 6. De grootste aantallen zitten meestal langs het water. Ze worden ook gezien tussen de pony's, waarmee zij hun bijnaam "paardewachttertje" eer aandeden.
- 5) Keep
Ook deze vogel zat bij het zwembad (wat 's winters overigens altijd wel een vogelrijk laantje is; elzepropfen!) Dit was op 10 januari 1982. Zat tussen een groepje fouragerende vinken.
- 6) Buizerd
Deze vogel is niet door ons zelf waargenomen. Overvliegend, dus geen binding met het gebied zelf.
- 7) Blauwe kiekendief
Evenals 6, maar deze (een ♂) was aan het jagen boven de sloot langs de weg, 21 januari 1982.
- 8) Meerkoet
Deze vogel is pas 's winters te zien; voornamelijk op de weiljes en bij de kinderboerderij. Het grootste gesignaleerde aantal was 18.
- 9) Fazant
Het duurde vrij lang voor we deze vogels eens te zien kregen. Op 17 januari vloog een ♀ op uit het weilje bij de Kattendijkse dijk; op 30 maart een ♂ in de boomgaard zelf.
- 10) Kolgans
Op 17 januari 1982 3 ex. overvliegend.
- 11) Knobbelzwaan
Op 27 mei 1982 1 ex. Daar ze op de kinderboerderij geen zwanen hebben, is het dus niet een van daar geweest.
- 12) Scholekster
Dit is ook niet zo'n algemene soort; het gebied is waarschijnlijk te klein en te begroeid om veel weidevogels te zien. Op 27 maart 1982 1 ex. en op 3 april 1982 4 ex.
- 13) Kievit
Evenals 12, vnl. overvliegend. Het hoogste aantal was 15 (25 febr.82).
- 14) Graspieper
Deze soort was altijd wel te zien in het weilje langs de Kattendijkse dijk, waar minstens 2 paartjes broedden.
- 15) Spotvogel
Tijdens het inventariseren van zingende vogels hebben we dikwijls de spotvogel horen imiteren. Soms liet hij zich ook wel eens zien. Hij liet zich op 3 verschillende plaatsen horen.

16) Zwartkop

Ook deze vogel was 's morgens vroeg dikwijls van de partij. Het aantal broedpaartjes is waarschijnlijk 3.

17) Tureluur

Ook weer zo'n weidevogel die je alleen maar ziet overvliegen. Op 6 mei 1 ex.

18) Tortelduif

Deze duif liet zich op 5 juni 1982 horen. Het was wel moeilijk te zeggen waar hij precies zat, maar in ieder geval binnen het gebied. Of hij hier ook broedt is niet zeker te zeggen, want 1 waarneming is wel wat mager voor zo'n conclusie.

Arno Oele

André Hannewijk.

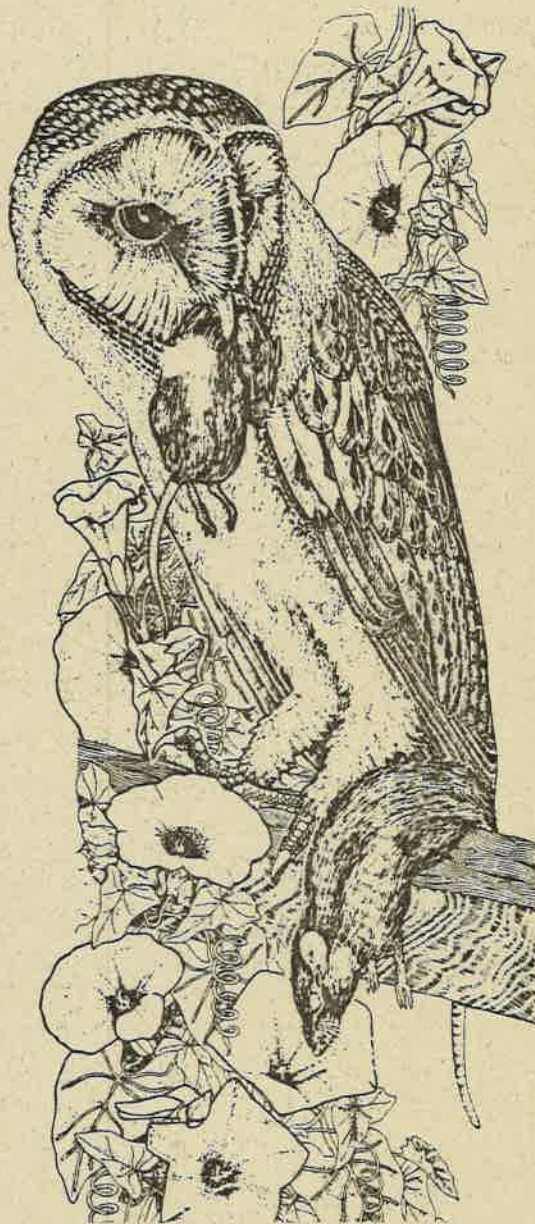

De kerkuil op Zuid-Beveland

In 1982 is het onderzoek naar het voorkomen van de kerkuil op Zuid-Beveland voorlopig afgerond. De inventarisatie heeft 2 jaar geduurd. De werkwijze bij de inventarisatie van deze soort is nogal tijdrovend (bij elke boerderij navraag doen) maar het is de enige manier om een goed beeld te krijgen van de grootte van de populatie. De inventarisatie is uitgevoerd door 7 mensen van de vogelwerkgroep en er is ruim 150 uur aan besteed.

Algemene beschrijving van de soort

Op Zuid-Beveland komen twee geografische vormen voor: het zuidelijke ras (*Tyto alba alba*) met een witte onderzijde, en het noordelijke ras (*Tyto alba guttata*) met een bruingeel gespikkelde en enigszins bruingevlekte onderzijde. Beide rassen zijn op de bovenzijde bruingrijs getekend. Opvallend is ook het witte gezicht met de donkere ogen. Hoeveel van elke vorm op Zuid-Beveland voorkomt is niet bekend, maar uit beschrijvingen van boeren blijkt dat het donkere ras in de meerderheid is. Het is mogelijk dat dit in de loop van de tijd aan schommeling onderhevig is omdat Nederland ongeveer op de scheidingslijn van de twee verspreidingsgebieden ligt. Het biotoop waar de kerkuil zich thuisvoelt is een landschap met grasland en bouwland afgewisseld met heggen, houtwallen en boomgroepen. De baltsroep lijkt veel op het geluid wat katten in het voorjaar laten horen, vandaar waarschijnlijk de bijnaam "katuil". Wanneer er jongen zijn kan men dikwijls hun geblaas horen wat wel tot op 50 meter hoorbaar is. De broedplaats is bijna altijd een afgelegen plek in een schuur of kerk-toren waar door het vrouwtje de 4-7 eieren uitgebroed worden. Omdat het leggen van de eieren met tussenpozen van 1 of 2 dagen gebeurt en direct na het leggen van het eerste ei begonnen wordt met het broeden, treft men in het nest jongen aan die nogal in leeftijd en uiterlijk verschil-

len. Het aantal eieren wat gelegd wordt is ook afhankelijk van het aantal beschikbare prooien. In jaren met weinig muizen worden maar 1 of 2 jongen grootgebracht of wordt helemaal niet gebroed.

Verspreiding in het verleden

In vroeger jaren (vóór 1960) was de kerkuil op Zuid-Beveland een vrij algemene broedvogel. Bij de inventarisatie is gebleken dat het aantal broedparen in die tijd 35-40 moet zijn geweest.

De kerkuil was toen een welkome gast in boerenschuren waar 's winters graan werd opgeslagen, getuige de uilegaten die in veel schuren zijn aangebracht. In deze schuren wemelde het 's winters van de muizen die de kerkuil als prooi dienden, in het bijzonder wanneer door sneeuw en vorst in het open veld niet genoeg prooi gevangen kon worden. De kerkuil beschikt niet over vetreserves, waar tijdelijk op geteerd kan worden zodat deze uil niet langer dan enkele dagen zonder voedsel kan. In strenge winters met veel sneeuwval ('62-'63) sterven dan ook veel kerkuilen de honger dood.

Verspreiding in de laatste 5 jaar (1977-1982)

Na de sterke achteruitgang in het begin van de jaren zestig bedroeg het aantal broedparen 10 tot 15, waarna het in de jaren zeventig verder terugliep. Naast de incidenteel strenge winters vormen de veranderde landbouwmethodes met hun schaalvergroting en daarvoor benodigde ruilverkavelingen (?) een oorzaak van deze teruggang. Het relatieve hoge aantal verkeersslachtoffers draagt eveneens bij tot de teruggang van de soort. In 1981 werden 7 zekere broedgevallen en 1 waarschijnlijk broedgeval vastgesteld. In 1982 slechts 3 zekere broedgevallen en 1 waarschijnlijk broedgeval: Wemeldinge (3 jongen grootgebracht), Borsele (1 jong), Yerseke en Heinkenszand. In Yerseke, waar de afgelopen jaren ook ' zomers

twee uilen aanwezig waren, is ook deze zomer geblaas en gekreun gehoord. We kunnen dan ook aannemen dat het hier om een bijna zeker broedgeval gaat. Bij een nestkastencontrole bij Borsele werd op 28 december 1982 in een kast, die het vorig jaar geplaatst werd, een bijna vliegvlug jong aangetroffen. Dit late broedgeval heeft waarschijnlijk te maken met een hoger voedselaanbod in de herfst.

De oorzaak van het uitblijven van andere broedgevallen in het afgelopen jaar is waarschijnlijk een gebrek aan muizen geweest. Kerkuilen schakelen bijna nooit over op andere prooien dan muizen, uitzonderingen daargelaten, zoals het broedpaar van Wemeldinge het afgelopen jaar. In de

braakballen van deze vogels werden opvallend veel schedels van mussen aangetroffen. Deze uilen weten zich in slechte tijden dan ook redelijk te redden.

Ook sterfte van één der partners heeft tot teruggang van het aantal broedparen geleid.

Voedsel

Op verschillende plaatsen zijn vanaf december 1981 braakballen verzameld en op de practicumavonden onderzocht.

In totaal zijn het afgelopen jaar 76 braakballen van kerkuilen onderzocht waarin schedels van 8/9 verschillende muize-soorten zijn gevonden.

Het onderstaande lijstje geeft aan hoeveel exemplaren van een bepaalde soort zijn aangetroffen.

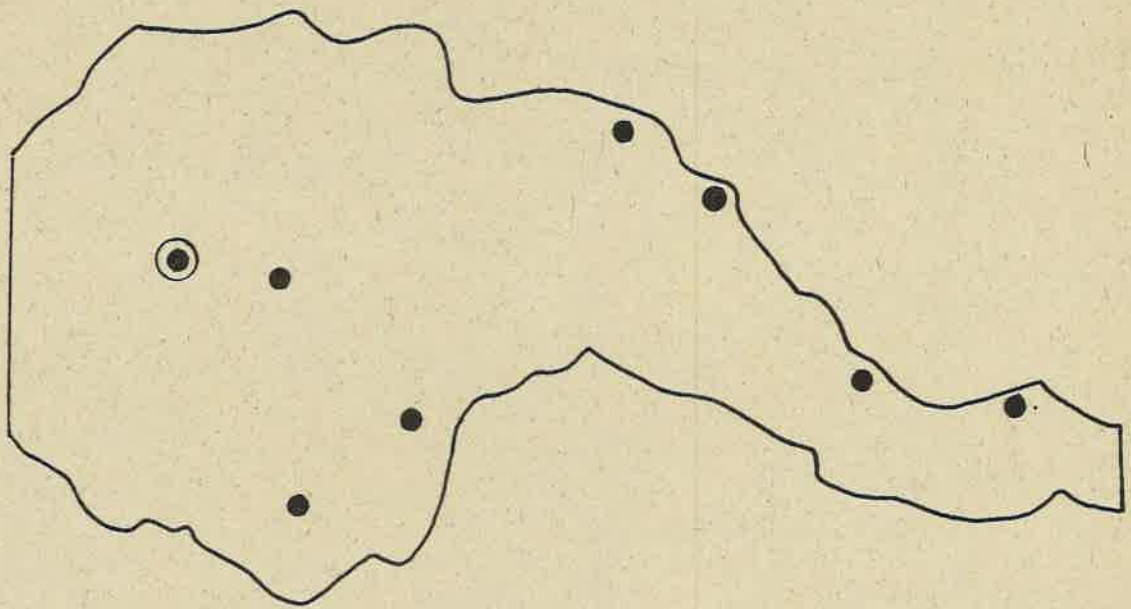
Huisspitsmuis	<i>Crocidura rusula</i>	113	42,0 %
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	80	29,7 %
Bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	16	5,9 %
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	15	5,6 %
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	10	3,7 %
Huismuis	<i>Mus musculus</i>	8	3,0 %
Spitsmuis spec.	<i>Crocidura spec.</i>	4	1,5 %
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	6	2,2 %
Dwergmuis	<i>Minomis minutis</i>	5	1,9 %
Mus	<i>Passer spec.</i>	11	4,1 %
Geelgerande waterkever	<i>Dytiscus marginalis</i>	1	0,4 %

Meer gespecificeerd ziet de lijst er als volgt uit:

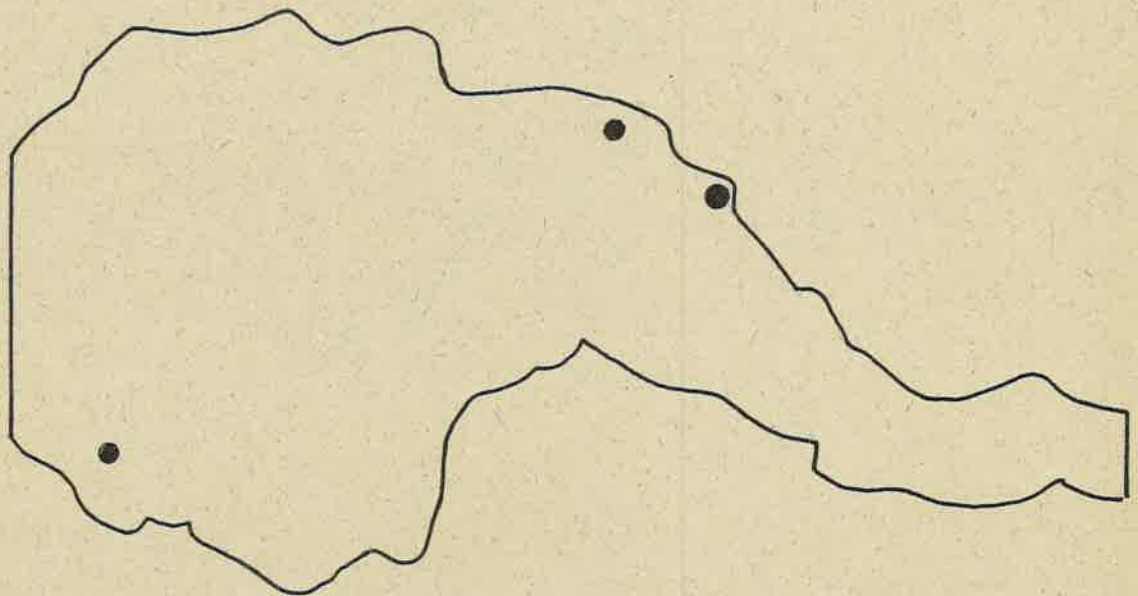
In braakballen aangetroffen schedels.

	bk	rk	lk	bk	rk	lk	bk	rk	lk	bk	rk	lk	bk	rk	lk
<i>Sorex araneus</i>	2	1	1	13	12	13									
<i>Sorex minutus</i>				3	4	6									
<i>Sorex spec.</i>				1	2	1									
<i>Crocidura russula</i>			1	45	42	41	18	17	18	7	7	7	19	19	19
<i>Crocidura spec.</i>		1		3	5	4							1	1	1
<i>Apodemus sylvaticus</i>	2	1	1	2	3	3	2	2	2						
<i>Mus musculus</i>	3	3	1												
<i>Micromys minutus</i>		1		1	2										
<i>Microtus arvalis</i>	6	1	1	43	40	41							1		
<i>Microtus agrestis</i>				6	5	5							3		
<i>Microtus spec.</i>		4	3		2	2								3	3
	a.1			a.7			a.4			a.5			a.4		
	b.7			b.25			b.6			b.2			b.6		
	7-1982			(2-3)-1982			(1-3)-82			12-1981			12-1981		
	bk	rk	lk	bk	rk	lk	bk	rk	lk	bk	rk	lk	bk	rk	lk
<i>Crocidura russula</i>							6	4	5	1	1	1		3	4
<i>Crocidura spec.</i>															1
<i>Apodemus sylvaticus</i>				3	5	4									
<i>Mus musculus</i>					1					1	1	2			
<i>Micromys minutus</i>	1	1	1												
<i>Microtus arvalis</i>	7	7	7		1		7	8	9	5	4	5			1
<i>Microtus agrestis</i>					2		1	1	1						
	a.6			a.1			a.1			a.1			a.1		a.2
	b.2			b.4			b.5			b.3			b.1		b.1
	7-1982			12-1981			2-1982			3-1982			12-1981		
	bk	rk	lk	bk	rk	lk	bk	rk	lk						
<i>Crocidura russula</i>	5	5	5	2	2	2	5	5	5	bk=bovenkaak rk=rechteronderkaak lk=linkeronderkaak a.=nummer van de verzamelplaats b.=aantal braakballen 1 =Wemeldinge 2 = Hoedekenskerke 3 = Driewegen 4 = Eversdijk 5 = Lewedorp 6 = Rilland 7 = Borssele					
<i>Crocidura spec.</i>	3	1	1												
<i>Apodemus sylvaticus</i>				1	1	2	1	1	1						
<i>Mus musculus</i>				1	1	1	1								
<i>Micromys minutus</i>								1							
<i>Microtus arvalis</i>				5	5	5									
<i>Microtus agrestis</i>				1	1	1									
<i>Arvicola terristis</i>							1								
	a.3			a.1			a.1								
	b.2			b.6			b.7								
	72-1982			10-1982			1-1983								

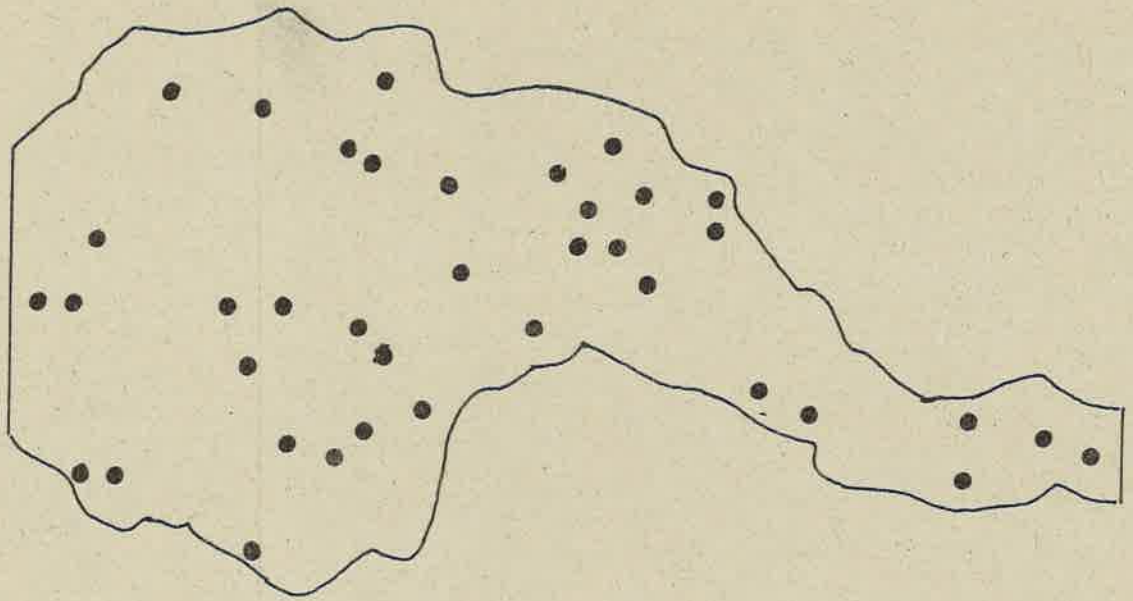

Broedgevallen 1981.

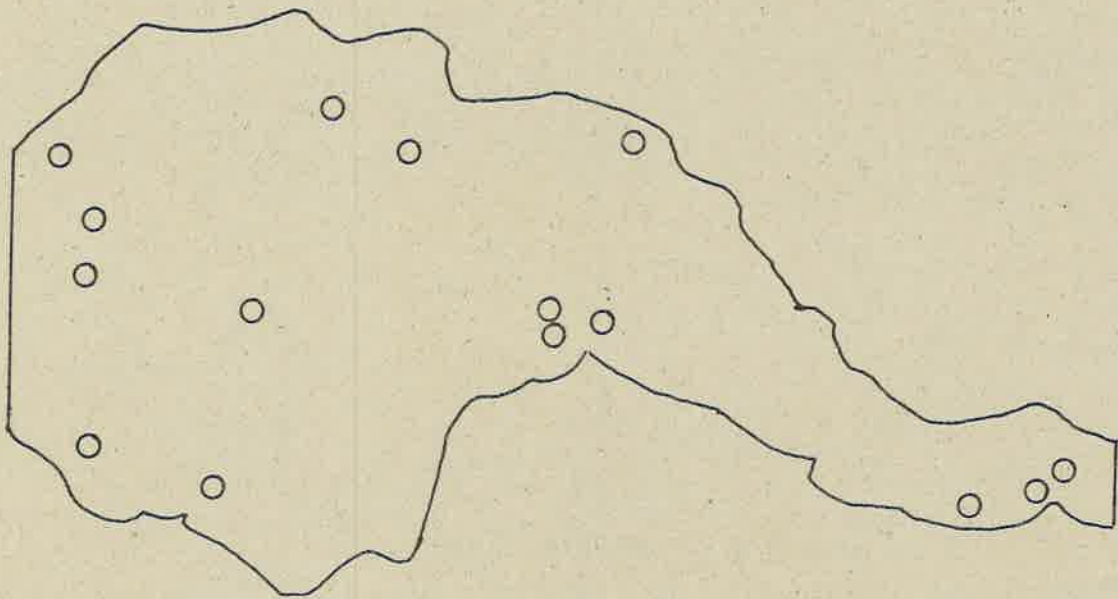
⊙ Waarschijnlijk broedgeval.

Broedgevallen 1982.

Plaatsen waar voor 1960 elk seizoen broedgevallen geconstateerd zijn.

Overzicht van de geplaatste nestkasten.

Discussie

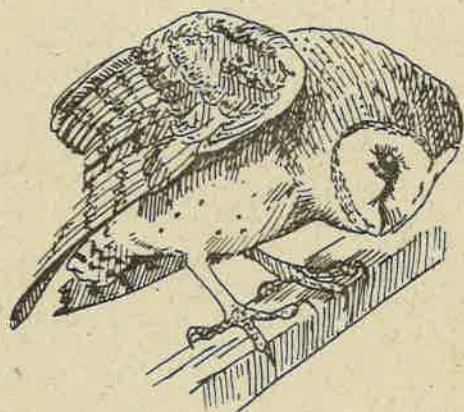
De kerkuil is naast de ooievaar en het korhoen de meest bedreigde vogelsoort van Nederland. De oorzaken hiervan zijn reeds genoemd. Voor enkele hiervan zijn in de nabije toekomst geen verbeteringen ten gunste van de kerkuil te verwachten. Wat echter wel gedaan kan worden (en reeds ook uitgevoerd wordt) is het plaatsen van nestkasten om zodoende voor voldoende geschikte nestgelegenheid te zorgen.

Veel kerktorens zijn de afgelopen jaren dichtgemaakt met gaas om de overlast van duiven tegen te gaan. Hierdoor zijn ook enkele nestplaatsen verloren gegaan die weer hersteld zouden kunnen worden.

Ook zou het verbod op het prepareren van roofvogels in het algemeen en kerkuilen in het bijzonder een gunstige invloed kunnen hebben. Hier zijn echter de meningen nog over verdeeld.

Het is te hopen dat het broedseizoen 1983 een beter resultaat oplevert dan dat van 1982. Het kleine aantal overblijvende exemplaren zou anders wel eens een te wankel basis kunnen vormen voor het verdere voortbestaan van de populatie op Zuid-Beveland.

Piet Wondergem.

Literatuur:

KNNV afdeling Beveland, Kemphaan nr. 1

Teixeira R.M. Atlas van de Nederlandse broedvogels

Pförr/Limbrunner. Thieme's Vogelatlas

Peterson. Petersons vogelgids.

De grutto in Zuid-Beveland

Voorjaar 1982 heb ik door het bezoeken van potentieel geschikte gebieden geprobeerd een globaal overzicht te krijgen van het aantal op Zuid-Beveland broedende grutto's. Naar aanleiding van de resultaten, aangevuld met gegevens van anderen (Chiel Jacobusse, Bernard Krebs) is het volgende geschreven.

Nog niet zo lang geleden kwam de grutto als broedvogel op Zuid-Beveland niet voor. In 1935 broedden in het Oosterscheengebied geen grutto's (Vleugel, 1935). Dertien jaar later noemt de Zuidbevelandse Avifauna (1948) de grutto een zeer zeldzame broedvogel van de Kruiningervliet (1930!), mogelijk de Calandpolder en aan het Oosterscheengebied waar in 1943, 1945 en 1946 het broeden door één paartje werd vastgesteld. Sindsdien is Zuid-Beveland op bescheiden schaal door de grutto gekoloniseerd. Op 16 juni 1951 zag Lebret in het Oosterscheengebied minimaal 5 paar waarvan 1 met jongen. Uit gegevens van Van Loo en Polderman blijkt dat in de jaren 1966-1968 minimaal 7 à 8 paar op de Oosterscheengebied tot broeden kwamen.

In 1973 broedden er in de Kapelse Moer zeker 14 en waarschijnlijk 18-20 paar (Rampen, 1973). Tijdens het broedvogelatlasproject werden voor heel Zeeland 150-225 broedparen vastgesteld (Meininger, 1978). In 1982 bedroeg het aantal paren op Zuid-Beveland ongeveer 82 paren. De verdeling is weergegeven in de volgende tabel:

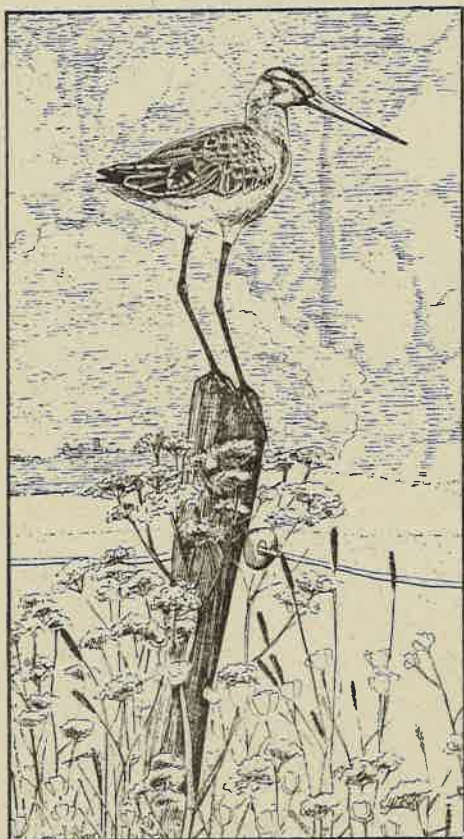
Oosterscheengebied	14
Heerenpolder	15
Yerseke Moer	25 (1981)
Kapelse Moer	10
Ganzenreservaat	3
Heggenreservaat	2
Poelbos	1
Deesche Watergang	1
Middelplaten	10
Lange Koedijk	1 à 2
totaal	<hr/> 82

Eigenlijk is het schaarse voorkomen in Zeeland merkwaardig gezien de situatie in de andere graslandgebieden van Nederland. De Nederlandse Broedvogelatlas schat het aantal broedparen op 120.000 en hoewel sinds het gereedkomen ervan plaatselijk een achteruitgang van 15 - 40 % is geconstateerd (Randstad en broedvogels, 1981), is het in Zeeland broedende aantal

in vergelijking hiermee, zeer gering.

Een verklaring hiervoor moet worden gezocht in het voedsel van de grutto, wat hoofdzakelijk uit regenwormen bestaat. Om deze te kunnen bemachtigen moet de bovenste laag van de bodem tamelijk vochtig zijn omdat in een uitgedroogde bodemlaag geen wormen voorkomen. De hoogste dichtheden bereikt de grutto dan ook in de altijd drassige veengraslanden in Holland en Friesland. Weilanden op kleibodems herbergen, uitgezonderd zeer laaggelegen gronden (b.v. langs kreken gelegen weiland), altijd kleinere dichtheden, omdat ze in het voorjaar en de zomer zeer sterk kunnen verdrogen. Dat was deze zomer goed te zien in de Kapelse Moer, waar veel slootjes droogston- den en de grond brede droogtescheuren vertoonde. Samengevat kan je stellen dat de meeste Zuidbevelandse weidegebieden geen optimale gruttogebieden zijn. De vraag blijft dan natuurlijk waarom de grutto zich op Zuid-Beveland heeft gevestigd. Waarschijnlijk komt dit door een vergroting van het voed- selaanbod (Randstad en Broedvogels, 1981). Aan het begin van deze eeuw werden de meeste graslanden niet of nauwelijks bemest, waardoor de vegeta- tie vrij schraal was en er weinig regenwormen voorkwamen. Door het steeds meer gebruiken van kunstmest werd de grasgroei weelderiger en nam het aan- tal regenwormen sterk toe. Beide factoren maakten dat het aantal grutto- paren kon toenemen. Deze toename had tevens tot gevolg dat ook op de wat minder geschikte kleigraslanden in toenemende mate grutto's tot broeden kwamen. Waarschijnlijk is hierdoor ook Zeeland door de grutto bevolkt ge- raakt.

Bedreigingen

In Nederland loopt de gruttostand momenteel terug. De belangrijkste oorzaak is wel de afname van geschikte broedgebieden. Omdat de boer door het landbouwbeleid gedwongen wordt meer te produceren, wordt het grasland steeds intensiever gebruikt. Dit houdt meestal in; grondwaterverlaging, verhoging van de veebezetting per ha., vervroegde maai en grotere kunstmestgiften. Het gevolg hiervan voor de grutto is dat zijn voedsel min- der goed te bereiken is en dat nesten vaak door het vee of door het maaien verloren gaan.

Gelukkig zijn de Zuidbevelandse broedgebie- den vrij goed beschermd, alhoewel plaatse- lijk zich ook enkele van de bovenstaande problemen voordoen. In de weitjes naast het

Poelbos broedden tot en met 1981 steeds 2 à 3 paartjes, in 1982 hoogstens nog 1 paar. In het Oosterschenge worden de laatste jaren weinig jongen grootgebracht wat zeer waarschijnlijk te wijten is aan de intensieve veebezetting.

Nederland heeft ten aanzien van de grutto een grote verantwoordelijkheid. Liefst 50% van de wereldpopulatie broedt in ons land. Laten wij daarom, bij de huidige negatieve ontwikkelingen, zuinig zijn op onze broedparen. Het is tenslotte nog altijd meer dan er in heel Frankrijk broeden.

Literatuur:

Atlas van de Nederlandse Broedvogels, 1979

Randstad en Broedvogels, 1981

Rampen, Inventarisatie Kapelse Moer, 1973

Vleugel, Amoeba van 14 september 1935

Meininger, Verspreiding en aantallen van de broedvogels in Zeeland, 1977.

GANZEN OP DE BEVELANDEN TIJDENS DE WINTER VAN 1981/1982.

Inleiding

Sinds vele jaren worden door de Deltadienst afdeling Milieuonderzoek van de Rijkswaterstaat en door Staatsbosbeheer maandelijksse watervogeltellingen georganiseerd in het Deltagebied. Aan deze tellingen wordt deelgenomen door zowel professionele tellers als door enthousiaste amateurs. Eén van de resultaten van deze telling is dat het aantalsverloop van de ganzen in grote lijnen bekend wordt.

Het is zeer plezierig dat RWS en SBB deze gegevens ons ter beschikking stelden zodat, aangevuld met onze eigen gegevens, een beeld kon worden verkregen van de ganzen in de Bevelanden gedurende de winter 1981/1982. Het ligt in de bedoeling deze gegevens jaarlijks op deze wijze samen te vatten. Aan de tellingen zijn evenwel bezwaren verbonden die met name bij de behandeling van de kol- en de rietgans aan de orde zullen komen.

De weersomstandigheden

De winter viel omstreeks 7 december in met op 9 december al sneeuw en gladde wegen. De minimumtemperaturen waren zodanig dat verschillende oppervlaktewateren gedeeltelijk dichtvroren, zoals bijvoorbeeld de Oosterschenge. Tussen 12 en 14 december trad lichte dooi op maar daarna was er weer strenge vorst en sneeuw tot 29 december. Er waren maar weinig plaatsen te vinden met open water. Gedurende de jaarwisseling dooide het; echter rond 6 januari sloeg de vorst weer hevig toe. Rond 17 januari trad lichte dooi in en het duurde tot 27 januari eer het meeste ijs verdwenen was. Rond 7 februari was er zacht voorjaarsweer met veel zon. Rond half februari liep men zonder jas buiten, maar daarna koelde het sterk af met vorst in de avond en nacht. Deze periode duurde maar kort; rond 21 februari trad er geen vorst meer op en dit beëlf zo, behalve een korte periode omstreeks 7 maart waarin nachtvorst van betekenis optrad.

In vergelijking met andere winters was deze winter streng. Dit had ook zijn weerslag op de aantallen ganzen die in de Bevelanden gezien werden.

Kolgans

De eerste kolganzen (13 ex.) werden op 15-11-1981 waargenomen in de Oosterschenge. Daarna nam het aantal snel toe. Tijdens de SBB/RWS telling van december, die plaatsvond tussen 18 en 25-12 werden 18.000 kollen geteld. De januari-telling (18 en 19-1) leverde een teruggang van ongeveer 5000 ex.

ex. zodat 12.500 kollen geteld werden. Februari leverde rond 19-2-1982 4700 kollen op, maar hierbij moet bedacht worden dat het ganzenreservaat niet geteld is. Aannemelijk is dat op 19-2 het aantal kollen op de Bevelanden tussen de 5000 en 6500 exemplaren lag: een sterke tergang in vergelijking met januari. De georganiseerde maarttelling rondom 22-3 leverde slechts 6 kollen op. Op 13-3 werden nog 100 kolganzen gezien in het ganzenreservaat.

Een probleem bij de telling is de grote spreiding in tijd waarbinnen de telling wordt uitgevoerd. Vaak zijn de gegevens afkomstig van twee weekeinden waardoor dubbel en/of ondertellingen mogelijk zijn. De getallen hierboven genoemd zijn dan ook niet betrouwbaar maar geven een globaal beeld van het aantal ganzen tijdens de teldata. Het zou wenselijk zijn dat georganiseerde tellingen binnen 1 weekeinde, of nog liever op één dag, plaatsvonden. Echter, zoiets is moeilijk te realiseren wanneer veel mensen ingeschakeld zijn en daarom zullen de bestaande telmethoden wel het meest haalbare zijn.

Een interessant voorbeeld van een telling verspreid over 2 weekeinden levert januari op. Een serie gegevens stamt van 17,18 en 19 januari en een serie van 24/25 januari. Toevallig waren van beide data telgegevens bekend van een aantal belangrijke kolganzengebieden, zodat vergelijking mogelijk is.

	17/18/19-1	24/25-1
Heerenpolder + Oosterschenge	1.250	560
Yerseke Moer	900	2.170
Kapelse Moer	3.500	685
Goes-Wemeldinge	510	36
Ganzenreservaat + Poelbos	<u>1.850</u>	<u>4.600</u>
Subtotaal	8.010	8.050
rest Zuid-Beveland, constant gehouden	4.300	4.300
Totaal	<u>12.310.</u>	<u>12.350.</u>

Uit dit voorbeeld blijken duidelijk de verschuivingen die per gebied kunnen optreden. Door toeval komt het subtotaal op beide data gelijk uit, maar dit zal niet altijd zo zijn. Ook is de aanname om de rest van Zuid- en Noord-Beveland constant te houden arbitrair.

Op 30-12-1981 werd bij een extra telling Noord-Beveland en de noordkust van Zuid-Beveland van de Wilhelminapolder tot Wemeldinge door Slob geteld. Door aanvulling met losse telgegevens rondom deze data ontstond het volgende beeld.

Noord-Beveland + Zuid-Beveland noord	30/12	2.250
Ganzenreservaat	31/12	5.500
Omgeving Ellewoutsdijk	31/12	1.100
Oosterschenge + Heerenpolder	3/ 1	800
Daniëlshoek (Koedijk)	29/12	<u>305</u>
Subtotaal		± 10.000 kollen.

In deze telling zijn de kolganzen oostelijk van het Kanaal, in de Yerskse en Kapelse Moer en in delen van de zak van Zuid-Beveland niet opgenomen. Gezien de scores die deze gebieden tijdens tellingen ervoor en erna haalden is het aannemelijk dat het totaal op de Bevelanden rondom de jaarwisseling 1981/1982 hoger ligt dan het getelde aantal op 17/18 januari en iets lager dan het aantal geteld tijdens de RWS/SBB telling van december.

Van enkele gebieden op Zuid-Beveland zijn meer gedetailleerde gegevens bekend van het verloop van het aantal kollen in deze winter. Een korte bespreking van deze gebieden volgt hieronder.

Schengegebied.

Op 15-11-1981 werden de eerste kollen waargenomen op een bouwland nabij de Oosterschenge. Het ging om 13 ex. Afgezien van overvliegende dieren duurde het tot 19-12 voordat weer kolganzen aan de grond werden waargenomen. Op de Oosterschenge werden er 350 en op de Heerenpolder 750 ex. gezien. De populatie kollen in deze beide gebieden moet men als één beschouwen. Naast de traditionele gebieden (OS en HP) werd de kolgans ook regelmatig gezien op enkele percelen in de Westerlandpolder nabij de Westerschenge (20-12-1981, 600 ex.) en nabij de landbouwschuur langs de Pietkreek (27-12-1981, 500 ex.). Begin januari varieerde het aantal kollen op de Oosterschenge en de Heerenpolder tussen de 500 en 800 exemplaren. De ene keer zat de hoofdgroep in de Heerenpolder, de andere keer weer op de Oosterschenge. Op 15 en 17 januari waren er 1250 kollen aanwezig. Een telling wees uit dat er op de 295 ex. 95 jongen aanwezig waren, dus 33%. Daarna nemen de aantallen langzaam af. Op 24-1-1982 560 ex. en op 30 januari 150 kollen. Gedurende de maand februari blijft het aantal constant op ongeveer 150 dieren en het is aannemelijk dat het steeds om dezelfde ganzen ging. Op 28 februari werden de laatste kollen waargeno-

men op de Oosterschenge: 176 exemplaren.

Yerseke Moer.

Van dit gebied zijn eveneens een aantal extra telgegevens bekend. Begin december waren er 150 kollen aanwezig (1/12). Dit aantal liep op tot 5600 op 17-12. Opvallend zijn de wisselingen in aantallen die daarna optreden. Onderstaand tabelletje laat dit duidelijk zien. Zeker is dat een deel van de schommelingen verklaard kan worden door aan te nemen dat een deel van de Yersekse dieren in de Kapelse Moer fourageert. Maar ook wanneer beide gebieden gelijktijdig geteld zijn blijven er grote schommelingen in aantal bestaan

	Y.M.	K.M.	Y.M. + K.M.
17/12	5.580		
18/12	2.066	1.192	3.258
21/12	5.800		
05/01	1.162		
08/01	1.193		
14/01	950	2.300	3.250
" "	7.300		
18/01	900	3.500	4.400
25/01	2.170	685	2.855
28/01	117		
30/01	4.340	680	5.020
02/02	3.315		
19/02	3.400	1.080	4.480
22/03	6	0	6

Uit deze cijfers blijkt duidelijk hoe wenselijk het zou zijn om geregeld heel Zeeland op één dag te tellen. Zeer opvallend in bovenstaande tabel is de telling op 14 januari 1982. Hier zijn op één dag twee tellingen van hetzelfde gebied bekend: met respectievelijk 7300 en 950 kollen. Telt men de Kapelse Moer hierbij dan komt het totaal op 3250. Een verschil van ongeveer 4000 kollen op één dag blijft echter wel bestaan.

Ganzenreservaat.

Het is opvallend hoe weinig telgegevens van dit gebied, - juist een ganzenterrein bij uitstrek -, bekend zijn. Op 16-12 waren er 1300 ex. aanwezig op het weiland noordelijk van Poelzicht, terwijl er op 22-12 6000 kollen geteld werden. Ook op de eerste januari van 1982 waren er nog 5 à 6000 kollen aanwezig. Op 17/18 januari was dit aantal gedaald tot 1850, tegen, een week later, op 24/25 januari weer 4600 dieren. Helaas zijn er van februari geen gegevens bekend. Op 13 maart werden er nog 100 kolganzen waargenomen.

Aantal_Kolganzen_winter_1981/1982_Noord-_en_Zuid-Beveland.

	November, 15.	December, 18-25.	Januari, 17/18; 24/25.	Februari, 19.	Maart.	April.
Kust Sloe - Hansweert	-	1.030	620	620	-	-
Kust Hansweert - Bath	-	3.000	2.380	2.380	35	-
Hoge Rand - BoZ.	-	-	625	625	-	-
Tholseinde - Yerseke	-	170	243	243	-	-
Hals oostelijk kanaal rest	-	300	-	-	-	-
Goes - Wemeldinge	-	384	510	36	-	-
Yerseke Moer	-	2.066	900	2.170	3.400	6 (22-3)-
Kapelse Moer	-	1.192	3.500	685	1.080	-
de Poel	-	6.000	1.850	4.600	???	100 (13-3)-
Oosterschenge + Heerenpolder	13	1.100	1.250	560	170	-
Wilhelminapolder	-	1.250	-	-	-	-
Omgeving Wolphaartsdijk	-	600	-	-	-	-
Omgeving Lewedorp, Nieuwdorp, Ovezande	-	1.153	366	-	1	-
Oosterput	-	30	62	62	-	-
rest Noord-Beveland	-	<u>250</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Totaal	13.	18.500	12.310	12.350	4.700	106
					+ ???	0

Overige gebieden.

Tengevolge van de strenge winter werden de kolganzen ook op plaatsen gezien waar ze anders niet of nauwelijks te vinden zijn. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Daniëlshoek, waar op 29-12 300 exemplaren geteld werden, de Kleine Moer bij Kruiningen met op 14-1-1982 175 ex., het Heggenreservaat met 240 ex. op 14-1-1982, de Middelplaten met 500 ex. op 6-1-1982 en bij het Poelbos met 600 ex. op 17-1-1982.

Rietgans

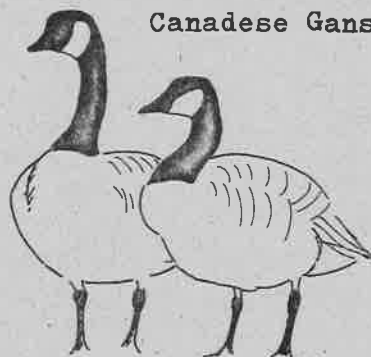
De rietgans is maar een vrij korte tijd in ons land te vinden. De soort arriveert meestal eind november en vertrekt, afhankelijk van het weer in februari uit onze contreien. De maanden december en januari zijn de geschiktste maanden om ze te zien.

Deze winter waren er veel rietganzen op de Bevelanden te zien. Op 22-11-1981 werden de eerste 130 exemplaren nabij Kattendijke opgemerkt. De populatie neemt dan snel toe.

In december en januari werden er ongeveer 23.000 rietganzen geteld. In de tweede helft van februari neemt het aantal snel af. In het telweekeinde omstreeks de 21ste waren er nog maar 1200 ex. aanwezig. De maarttelling leverde geen rietganzen meer op.

Evenals bij de kolgans leverde de uitwerking van de telgegevens de nodige moeilijkheden op. Ook hier ontstonden deze door de grote tijdsspanne waarbinnen de telling plaatsvond. Vooral januari is weer een goed voorbeeld. Van enkele gebieden zijn zowel gegevens bekend van 18/1, als van 24-25/1: de Heerenpolder, de Wilhelminapolder, het gebied tussen Goes en Wemeldinge en de Kapelse Moer. De gegevens zien er zo uit:

18-1		24/25-1
Kapelse Moer	0	480
Wilhelminapolder	1.300	26
Goes-Wemeldinge	4.500	9.260
Heerenpolder	<u>550</u>	<u>0</u>
Totaal	6.300	9.750

Aantal Rietganzen winter 1981/1982 Noord- en Zuid-Beveland.

	November, 22.	December 45-25	Januari 16-25	Februari 15-23	Maart 14-20
Kust Sloe - Hansweert	-	1.912	1.880	277	-
Kust Hansweert - Bath	-	9.500	6.100	-	-
Oostelijk kanaal rest	-	1.180	1.250 + 450	-	-
Goes - Wemeldinge	130	1.402	4.500	205	-
Yerseke Moer	-	9	-	-	-
de Poel	-	300	-	-	-
Omgeving Wolphaartsdijk + Heerenpolder	-	40	575	-	-
Omgeving Ovezande en Heinkenszand	-	1.012	363	-	-
Wilhelminapolder	-	5.000	1.300	2	-
Westerschenge	-	-	36	30	-
Zwake	-	280	-	-	-
Veerse Meer	-	7	-	-	-
Polder Kamperland	-	5	1.200	60	-
Polder Wissenkerke	-	140	-	40	-
Polder Geersdijk -Kortgene- Kats	-	80	-	570	-
Polder Soelekerke	-	<u>1.370</u>	<u>125</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Totaal	130	22.237	22.500	1.184	0

Aangezien voor de officiële telling in deze gebieden geteld is in beide weekeinden (18 en 25) betekent dit dat ongeveer 3500 rietganzen onder- of overteld zijn. Voor de berekening van de stand in januari is daarom zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gegevens uit het weekeinde omstreeks de 18e. Hiervan zijn de aantallen van de meeste gebieden bekend. Dit betekent wel dat de ongeveer 3500 zoekgeraakte rietganzen in de mist verdwijnen. Ofwel ze zijn tijdens de telling van de 25ste gedubbeld t.o.v. de 18e, ofwel de telling is 3500 ex. te laag. Het aantal aanwezige rietganzen in de periode 18-25 januari ligt tussen de 18.000 en 21.500 exemplaren.

Tussentijdse telgegevens leveren een interessant beeld op. Helaas gaat het hier om een gedeelte van de Bevelanden, zodat totale aantallen niet te berekenen zijn.

De telling van 30 en 31/12/1981 ziet er als volgt uit.

Noord-Beveland en Zuid-Beveland, noordelijk W'Polder -Wemeldinge	16.600
Omgeving Ellewoutsdijk	<u>1.500</u>
Subtotaal	18.800

Het aantal in de Hals van Zuid-Beveland is niet bekend. Het is echter, gezien de telgegevens van 24 december en 19 januari niet onredelijk om deze op minimaal 6500 exemplaren te stellen, zodat het aantal rietganzen op de Bevelanden rond de jaarwisseling 25.300 bedroeg.

Op 30 januari 1982 werd de noordkust van Zuid-Beveland geteld, van de Dammenweg tot de Kapelse Moer.

Wilhelminapolder ten oosten Dammenweg	3.550
Wilhelminapolder ten westen Dammenweg	450
Inlagen Kattendijke - Wemeldinge	460
Noordelijk van Kapelle	180
Kapelse Moer	<u>380</u>
Subtotaal	5.000.

Vergelijking van dezelfde gebieden met de telling van 18 januari levert een verschil op van 88 rietganzen (5800 op 18-1). Dit verschil is echter te gering om hieraan conclusies te verbinden. Bovendien is maar een beperkt deel van de Bevelanden geteld; Noord-Beveland en de Zak en Hals van Zuid-Beveland zijn niet opgenomen, zodat interpretatie een slag in de lucht zal zijn.

De februari telling geeft een zeer sterke teruggang aan. Gezien het tijdstip van de telling (15-23) is dit voor Zeeland niet verwonderlijk. Het aantal bedroeg ongeveer 1200 exemplaren. Wanneer enkele losse

meldingen (Goudplaat en Poelbos respectievelijk 100 en 76 rietganzen) meegeteld worden komt men op ongeveer 1400 ganzen. Het gevaar van deze losse meldeingen is dat zij tijdens de officiële telling al ergens anders meegeteld kunnen zijn.

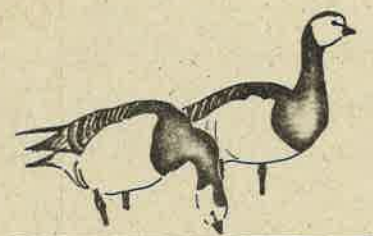
Over het algemeen zijn rietganzen op bouwland te vinden. Wanneer om welke reden dan ook het gewas niet geoogst is vormt dit een ideaal voedselaanbod voor de rietganzen. Op een niet gerooid aardappelveld nabij Kattendijke waren duizenden rietganzen te zien, met een top van 9.260 exemplaren op 25-1-1982. Vormt dit geen mogelijkheid om rietganzen op bepaalde plaatsen te concentreren, zodat eventuele schade elders verminderd wordt?

Brandgans

Van de brandgans zijn de voornaamste waarnemingen bekend van de maanden december en januari. De belangrijkste pleisterplaatsen zijn hier de Oud-Noord-Beveland-Polder nabij Wissenkerke, de Middelplaten en de Yerseke Moer.

De RWS-SBB telling van december 1981 geeft het volgende beeld. De waarnemingsdata liggen op 18 en 19, met een enkele, relatief te verwaarlozen aanvulling op 24 en 25 december. Alle brandganzen zaten toen op Zuid-Beveland. In januari (telling tussen 15 en 18-1) zaten de meeste brandganzen verspreid over de beide Bevelanden, met nadruk op de Oud-Noord-Beveland-Polder. Het beeld van beide tellingen is als volgt:

Brandgans

	18-19 december	15-18 januari	febr.24
Hansweert - Bath	14	-	-
Zuidgors Ellewoutsdijk	5	-	-
Omgeving Wolphaartsdijk	120	25	-
Yerseke Moer	604	-	-
Oosterschenge	8	-	-
Middelplaten	-	350	42
Oud-Noord-Beveland-Polder	-	1.800	-
Polder Soelekerke	-	<u>50</u>	<u>-</u>
Totaal	750	2.225	42

Tijdens de extra tocht op 30-12-1981 werd Noord-Beveland en de Noordkust van Zuid-Beveland (noordkant Wilhelminapolder tot Wemeldinge) geteld. Dit leverde 2.424 brandganzen op.

Op 31-12-1981 werden bij Ellewoutsdijk 21 brandganzen geteld. Het is verleidelijk om ook de waarneming van 2-1-1982 van 1.400 brandganzen op de Middelplaten hierbij op te tellen, maar hierbij moet bedacht worden dat het aantal brandganzen op de Middelplaten sterk kan fluctueren, wegens het pendelen van de ganzen naar de Oud-Noord-Beveland-Polder. Op 3-1-1982 bedroeg het aantal brandganzen op de Middelplaten 350 en op 6-1-1982 200 ex. Als conclusie mag gesteld worden dat het maximale aantal brandganzen, voor zover bekend, voor Noord- en Zuid-Beveland bereikt werd omstreeks de jaarwisseling met ongeveer 2450 à 2700 exemplaren.

Overige gebieden.

Ook op doorgaans minder in tel zijnde fourageergebieden zoals het Schengegebied werden brandganzen gezien. Hoewel het om kleine aantallen gaat zijn zij de moeite waard om genoemd te worden: 19-12-1981 8 ex.; 9-1-1982 2 ex.; 24-1-1982 11 ex.; en 7-2-1982 1 ex. Vermeldenswaard zijn ook de 200 brandganzen die op 31-1-1982 in de Kapelse Moer werden waargenomen. Als laatste waarneming werden op 24-2-1982 42 brandganzen gezien op de Middelplaten. Wat erg uit de toon vallend zijn de 4 brandganzen die op 13-5-1982 bij de Kreekrak werden gezien.

Grauwe gans.

Het aantal grauwe ganzen die in de winter op de Bevelanden te zien zijn is altijd al beperkt geweest. Zo ook deze winter. In het Schengegebied waar meestal wel een kleine groep te vinden is, waren zij nu slechts incidenteel aanwezig.

Dit seizoen zijn de meeste grauwe ganzen gezien in het deel van Zuid-Beveland, oostelijk van het kanaal gelegen, de zgn. Hals. Tijdens de octobertelling werden op 24-10 aan de noordkust 173 ex. geteld en 2 op het Veerse Meer. Totaal 175 ex., die tot de doortrekkers gerekend kunnen worden. November levert maar enkele grauwe ganzen op: 8-11 en 22-11 2 ex. op de Oosterschenge en rond 15-11 1 ex. op het Veerse Meer.

Ook december blijft aan de magere kant: een waarneming van 17 stuks in de Hals-zuid op 24-12. De telling op 30-12 van Noord-Beveland en het noordelijk deel van Zuid-Beveland tot Wemeldinge leverde 12 grauwe ganzen op. Op hetzelfde traject leverde de januaritelling van 19-1 56 ex. op. In februari zaten de dieren wat meer verspreid. Tijdens het telweekeinde tussen 19 en 24-2 was de verspreiding van de

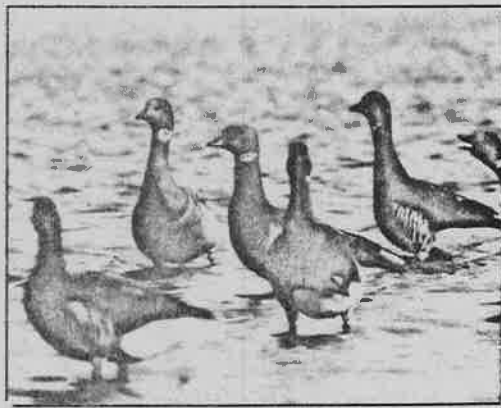
ganzen als volgt: 11 ex. Hals-zuid en 28 ex. Hals-noord; 12 ex. Veerse Meer, 6 ex. in de Onrustpolder bij Kamperland en 3 ex. op de Oosterschenge. Totaal 60 ex., waarvan 39 oostelijk en 21 westelijk van het kanaal. Op 28 februari zaten er plotseling 48 grauwe ganzen op de Oosterschenge, doch het is de vraag of het hier om dezelfde vogels gaat.

Van maart zijn ook maar sparszaam gegevens bekend. Op 7-3 10 ex. in het Schengegebied (6 Oosterschenge en 4 Heerenpolder) en op 21-3 3 ex. in de zak van Zuid-Beveland. In tegenstelling tot vorige jaren zijn er geen waarnemingen van april en mei bekend.

Rotgans

De rotgans is van de hier aanwezige ganzen het langst aanwezig. Volgens de samenvatting van de tellingen worden de eerste rotten al half september gezien. In oktober loopt het aantal snel op. In januari worden de meeste gezien: ongeveer 5000 ex. Deze relatief sterke stijging in vergelijking met de aantallen in december zal zeker veroorzaakt zijn door de strenge winter waardoor de rotganzen in de Waddenzee naar het zuiden zijn gekomen. Daarna loopt het aantal af. Pas eind mei vertrekken de laatste rotganzen naar hun broedgebieden.

Uit het overzicht blijkt dat de belangrijkste fourageergebieden op de Bevelanden langs de noordkant zijn gelegen. De kom van de Oosterschelde, het traject Kats-Wemeldinge en de Middelpaten vormen de belangrijkste gebieden voor de rotgans. Van de zuidkust van Zuid-Beveland zijn slechts incidentele gegevens bekend, zoals tijdens het telweekeinde in december en op 31-12 toen 4 ex. bij Ellewoutsdijk werden gezien.

In tegenstelling tot de andere ganzen is de rotgans vooral aangewezen op buitendijkse terreinen. Echter steeds meer gaat de rotgans ertoe over binnendijs te fourageren. In het Waddengebied heeft dit al tot landelijke publiciteit geleid. Op Zuid-Beveland zie wij de rotgans vooral in de weilanden van de Yerseke Moer binnendijs fourageren. Tijdens de decembertelling werden daar 640 en tijdens de februartelling 720 ex. waargenomen. Ook in de Wilhelminapolder toont de rotgans steeds meer belangstelling voor binnendijkse terreinen: b.v.

Aantal rotganzen winter 1981/1982 Noord- en Zuid-Beveland.

	Sept. 12-14	Oct. 24	Nov. 23-24	Dec. 18-24	Jan. 18-25	Febr. 18-24	Maart 14-21	April 15-20	Mei 16
Hoogwaardpolder	-	-	227	99	-	100	106	134	?
Tholseinde-Kreekrak/Rattekaai	1	765	810	525	902	65	80	410	
Yerseke-Tholseinde	-	822	483	565	972	1.050	1.630	218	
Goese Sas-Yerseke	-	-	-	63	306	708	185	42	
Zandkreekdam-Goese Sas	1	463	250	?	?	?	116	57	
Katse Plaat	-	-	210	280	650	160	-	-	
Katse Schorren	-	-	550	-	280	297	170	12	
Rest Oosterschelde	-	125	-	-	-	-	-	-	400
Middelplaten	-	-	334	?	200 ?	7	-	-	
Veerse Meer	-	-	-	61	836	185	-	81	
Oesterput/Vlietepolder	-	-	-	130	160	225	235	-	
Yerseke Moer	-	-	-	640	720	177	-	-	
Wilhelminapolder	-	-	-	-	70	-	-	-	
Omgeving Wolphaartsdijk	-	-	-	-	50	-	-	-	
Polder Kamperland	-	-	-	-	25	-	15	-	
Hansweert-Kreekrak, zuidkust	-	-	-	1	-	-	-	-	
Totaal	2	2.175	2.864.	2.365 + ??	5.170	2.975	2.537	952	400 + ?

7 januari 150 ex. Overige binnendijkse waarnemingen zijn sporadisch:
17-1-1982 3 ex. in de Heerenpolder tussen de kolganzen.

Voor de terugtrek, eind mei, verzamelen de rotganzen zich in enkele concentratiegebieden. Bekend zijn de Middelplaten. Op 1 mei werden daar 620 rotganzen geteld en op 16 mei 400 ex. Eind mei, zelfs in begin juni trekken de laatste weg. De waarneming van 1 rotgans op 20 juni op de Middelplaten is wel zeer bijzonder: mogelijk ging het om een niet gezond dier.

Witbuikrotgans

Van deze soort zijn de volgende waarnemingen bekend:

18-1-1982	omgeving Lewedorp	6 ex.
22-1-1982	Oesterput Noord-Beveland	3 ex.
24-2-1982	Veerse Meer	5 ex.

Kleine rietgans

De kleine rietgans wordt op de Bevelanden maar weinig waargenomen.

Van deze winter zijn de volgende waarnemingen bekend geworden:

30-12-1981	telling N.Bev. en noordkant Z.Bev.	38 ex.
21-1-1982	de Poel	31 ex.
30-1-1982	Inlagen Kattendijke-Wemeldinge	14 ex.

Roodhalsgans

Slechts 1 waarneming: 19-1-1982 1 ex. zuidkant Hals van Zuid-Beveland

Blauwe sneeuwgans/Brandgans

Een groep van 13 exemplaren van deze kruising, bestaande uit 5 adulte en 8 jongen is gedurende deze winter regelmatig waargenomen in gezelschap van enkele brandganzen. Vaak in de Zak van Zuid-Beveland tussen Ellewoutsdijk en Baarland: b.v. 25-12-1981 en 31-12-1981. Door Lebret is een artikel over deze dieren geschreven in Limosa, 56e jaargang, vlz. 18 en 19.

Dankwoord

Vanaf deze plaats wil ik alle tellers hartelijk bedanken. In alfabetische volgorde zijn het: C. Balkenende, H. Baptist, G. Davidse, A. Hannewijk, Ch. Jacobusse, R. Jacobusse, Ch. Kalden, B. Krebs, P. Maas, P. Meininger, A. Nieuwenhuys, A. Ovaas, R. Provoost, G. Slob, Y. Weeber, L. de Wolf en P. Wondergem. Ik hoop dat ik niemand vergeten ben.

Bernard Krebs.

VOGELWERK GROEP

Werkterrein: Noord- en Zuid-Beveland

Aantal leden: 9

Opgericht: 1979

Activiteiten

a. Inventarisatie Poelbos

Het Poelbos is in het kader van de ruilverkaveling in 1975 aangeplant als recreatiegebied voor de omliggende plaatsen Goes, 's-Heer Hendrikskinderen en 's-Heer Arendskerke. In de periode 1978-1981 is het bos door de K.N.N.V. geïnteriseerd. Deze inventarisatie was de aanleiding voor het ontstaan van diverse werkgroepen waaronder ook de Vogelwerkgroep.

b. Inventarisatie Hollandse Hoeve (1981-1982)

De Hollandse Hoeve is een oude hoogstamboomgaard en vormt met de kinderboerderij een recreatiegebied in de directe omgeving van het zwembad in Goes.

c. Kerkuileninventarisatie

d. Sovontellingen t.b.v. het Atlasproject voor winter- en trekvogels.

e. Diverse nestkastprojecten i.s.m. de jeugdafdeling.

f. Braakballenonderzoek

g. Plaatsen van kerkuilekasten

c, d, e, f, g zijn nog lopende projecten.

Activiteit voor de komende jaren:

- Samenstellen van een avifauna voor Noord- en Zuid-Beveland. Elk jaar worden een aantal soorten op broedparen geïnteriseerd. In 1983 zijn dat de volgende soorten: Tureluur, Grutto, Kuifeend, Slobeend, Kluut, Ransuil, Torenavalk, Bruine kiekendief, Rietzanger en Gele kwikstaart.

Contactadres: Piet Wondergem

Clara'spad 48

Heinkenszand

tel. 01106-1948.

INVENTARISATIERAPPORT

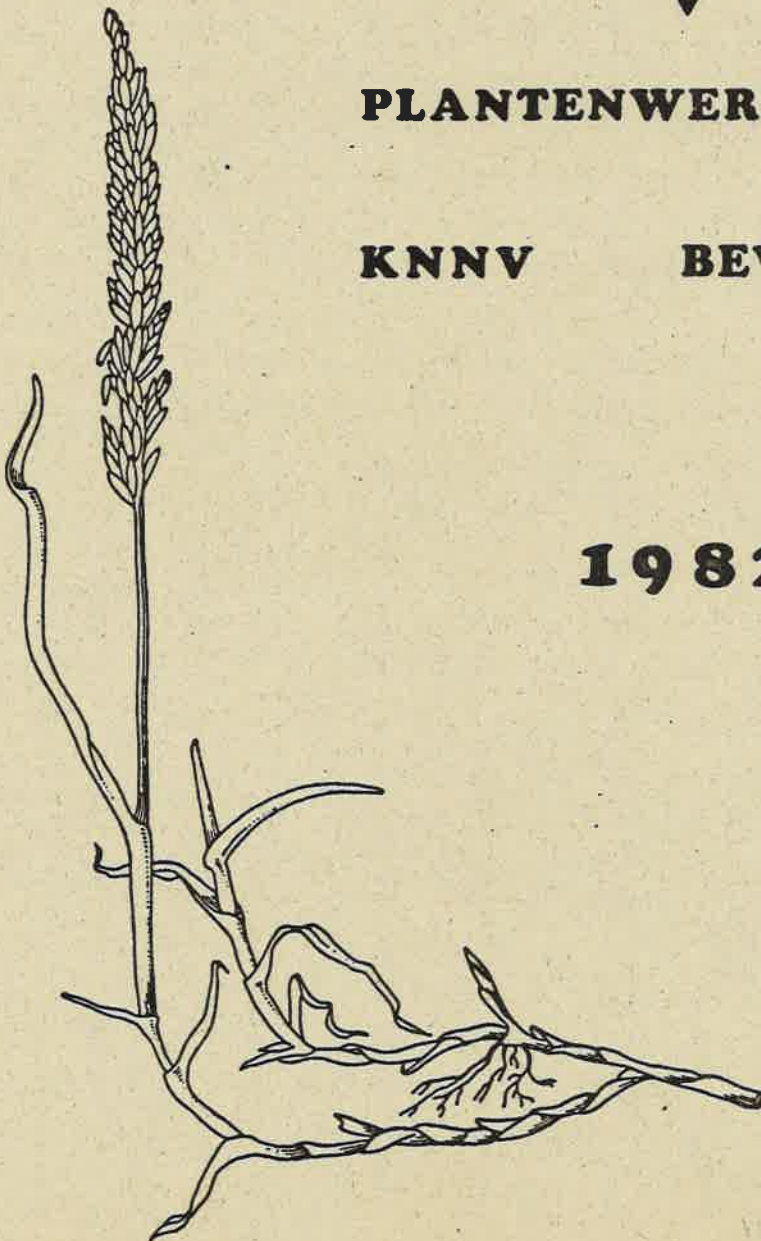
INDUSTRIESPOORLIJN GOES

PLANTENWERKGROEP

KNNV BEVELAND

1982

Inleiding

Spoorlijnen vormen voor de florist een aantrekkelijke werkterrein. Niet alleen omdat er vaak zeldzame adventieven gevonden worden, maar ook omdat dankzij de afwijkende bodemstructuur een aantal inheemse plantesoorten kunnen worden aangetroffen die elders zeldzaam zijn. Te denken valt daarbij aan soorten als Langbaardgras (*Vulpia myuros*) en Riempjes (*Corrigiola litoralis*).

In dit rapport worden de resultaten van floristische inventarisaties weergegeven over twee spoorlijn gedeelten, t.w.

- het gedeelte vanaf het spoorweg emplacement te Goes, tot aan de Kloetingseweg nabij 's-Heer Abtskerke.

- het gedeelte vanaf het station Goes naar het industriegebied Goes-noord. Dit gedeelte wordt nog maar weinig gebruikt en de begroeiing is nogal variabel. De kruin is over de gehele lengte schraal begroeid, terwijl de taluds afwisselend begroeid zijn, variërend van sterk verruigd tot open en schraal begroeid. De afvalplaatsen van de volkstuintjes die naast dit spoorlijntje gelegen zijn geven nogal adventieve planten. Kortom een spoorlijntje met een interessante flora. Een reden dus voor onze plantenwerkgroep om het gebied in de zomer van 1981 en 1982 uitgebreid te onderzoeken. Vanuit natuurbehoudsoogpunt hebben de spoorlijnen slechts een beperkte waarde, omdat het veelal gaat om niet streekeigen landschapselementen, met min of meer een adventief karakter. Voor de natuurstudie is de waarde echter zeer groot, omdat hier zonder schade aan te richten een groot deel van de nederlandse flora rustig bestudeerd kan worden.

namens de plantenwerkgroep

Tonnie Outermans

Wilhelminapolder

Wilhelmina

Wilhelminadorp

polder

Goessche Polder

Goessche Polder

Heer Hendrikskinderen

GOES

de breede watering

De Poel

De Poel

Yerseke

Giem Borseke

Sinoutkerke

De Groe

Middenhof

Abbatijn

Magdalenahoeve

INVENTARISATIE PLANTEN

De gegevens komen voort uit diverse inventarisaties waar gebruik is gemaakt van z.g.n. streeplijsten. Er werden enkele adventieve planten gevonden zoals Koekruid (*Vaccária pyramidáta*), Bermooievaarsbek (*Geránium pyrenáicum*), Lieve Vrouwebedstro (*Aspérula odoráta*) en Moederkruid (*Chrysánthemum parthénium*). Deze soorten kwamen niet op de streeplijst voor; ze groeiden op plaatsen waar tuinafval werd gestort en in de nabijheid van tuinen.

De lijst is samengesteld in alfabetische volgorde waarbij de benaming is aangehouden van de standaardlijst van de Nederlandse flora 1975. Achter de naam der plantensoorten is een tweecijferige code ingevuld, dit is de Uurhok Frequentie Klasse (U.F.K.). Deze heeft betrekking op de mate van zeldzaamheid van de plantensoorten in Nederland. Het eerste cijfer heeft betrekking op de UFK van 1900 t/m 1949, het tweede cijfer op de UFK van 1950 t/m 1975. Nederland bestaat uit 1673 uurhokken. Een uurhok beslaat een oppervlakte van 25 km².

De cijfers hebben de volgende betekenis:

0 = aangetroffen in	0	uurhokken = uitgestorven
1 = ,, ,,	1- 3	,, = uiterst zeldzaam
2 = ,, ,,	4- 10	,, = zeer zeldzaam
3 = ,, ,,	11- 29	,, = zeldzaam
4 = ,, ,,	30- 79	,, = vrij zeldzaam
5 = ,, ,,	80- 189	,, = vrij algemeen
6 = ,, ,,	190- 410	,, = algemeen
7 = ,, ,,	411- 710	,, = algemeen
8 = ,, ,,	711-1210	,, = zeer algemeen
9 = ,, ,,	1211-1673	,, = zeer algemeen

Het cijfer direct achter de namen der taxa met een letter erbij slaat op de oecologische groep.

De groepen zijn:

1 onkruiden

1a planten van voedselrijke akkers

1b planten van kalkrijke akkers

1c planten van kalkarme akkers

1d tredplanten

1e planten van voedselrijke ruigten

1f planten van kalkrijke ruigten

1g planten van humeuze ruigten

2 storings- en natte pionierplanten

2a planten van storingsmilieus

2b pionierplanten van stikstofrijke, natte grond

2c pionierplanten van matig voedselarme, vochtige grond

3 kustplanten

3a zeeduinplanten

3b schorreplanten

3c planten van hoge kwelders

4 water- en oeverplanten

4a planten van voedselrijke wateren

4b planten van voedselarme wateren

4c planten van voedselrijke oevers

4d planten van natte ruigten

5 planten van bemeste graslanden

5a planten van vochtige, bemeste graslanden

5b planten van natte, bemeste graslanden

6 planten van droge graslanden

6a muurplanten

6b planten van droge, neutrale graslanden

6c planten van kalkgraslanden

6d planten van droge, zure graslanden

7 helde- en veenplanten

7a laagveenplanten

7b planten van kalkmoerassen

7c planten van blauwgraslanden

7d planten van natte heiden

7e planten van droge heiden

8 planten van bosranden en struwelen

8a planten van kapvlakten

8b planten van voedselrijke zomen

8c planten van kalkrijke zomen

8d struweelplanten

9 bosplanten

9a planten van natte bossen

9b planten van droge, voedselrijke bossen

9c stinseplanten

9d planten van kalkrijke bossen

9e planten van droge, zure grond

<i>Achillea millefolium</i>	- Duizendblad	5a 99
<i>Aegopodium podagraria</i>	- Zevenblad	8b 99
<i>Agrimonia eupatoria</i>	- Gewone agrimonie	8c 75
<i>Agrostis stolonifera</i>	- Fioringras, wit struisgras	2a 99
<i>Allium vineale</i>	- Kraailook	8b 77
<i>Alopecurus pratensis</i>	- Grote vossestaart	5a 88
<i>Alopecurus myosuroides</i>	- Duist	1a 76
<i>Amaranthus retroflexus</i>	- Papegaaikruid	1c 55
<i>Anagallis arvensis ssp arvensis</i>	- Gewoon guichelheil	1a 76
<i>Anthoxantum odoratum</i>	- Reukgras	5a 99
<i>Anthriscus sylvestris</i>	- Fluitekruid	8b 99
★ <i>Aquilegia vulgaris</i>	- Gewone akelei	9d 43
<i>Arctium lappa</i>	- Grote klis	1g 66
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	- Zandmuur	6b 77
<i>Artemissia vulgaris</i>	- Bijvoet	1g 89
★ <i>Asperula odorata</i>	- Lieve vrouwebedstro	9d 43
<i>Aster tripolium</i>	- Zeeaster, zulte	3b 66
<i>Bellis perennis</i>	- Madeliefje	5a 99
<i>Brassica napus</i>	- Koolzaad	1e 88
<i>Bromus mollis</i>	- Zachte dravik	5a 99
<i>Bryonia dioica</i>	- Heggerank	8d 65
<i>Calystegia sepium</i>	- Haagwinde	9d 99
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	- Herderstasje	1d 99
<i>Cardamine hirsuta</i>	- Kleine veldkers	6b 66
<i>Cardamine pratensis ssp pratensis</i>	- Pinksterbloem	5a 99
<i>Carex otrubea</i>	- Valse voszegge	2a 66
<i>Centaurea pratensis</i>	- Gewoon knoopkruid	5a 67
<i>Cerastium fontanum ssp triviale</i>	- Gewone hoornbloem	5a 99
<i>Chamaenerion angustifolium</i>	- Wilgeroosje	8a 99
<i>Chelidonium majus</i>	- Stinkende gouwe	8b 77
<i>Chenopodium album</i>	- Melganzevoet	1e 99
<i>Chenopodium ficifolium</i>	- Stippelganzevoet	1e 66
★ <i>Chrysanthemum parthenium</i>	- Moederkruid	1e 55
<i>Cichorium intybus</i>	- Wilde cichorei	5a 65

<i>Cirsium arvensis</i>	- Akkerdistel	1g 99
<i>Cirsium vulgare</i>	- Speerdistel	1e 99
<i>Convolvulus arvensis</i>	- Akkerwinde	1e 88
<i>Coronopus squamatus</i>	- Grote varkenskers	1d 75
<i>Crateagus monogyna</i>	- Eenstijlige meidoorn	8d 88
<i>Crepis capillaris</i>	- Klein streepzaad	1e 88
<i>Cynodon dactylon</i>	- Handjesgras	6b 44
<i>Dactylis glomerata</i>	- Kropaar	5a 99
<i>Daucus carota</i>	- Wilde peen	5a 88
<i>Dipsacus fullonum</i>	- Wilde kaardebol	1f 64
<i>Dryopteris filix-mas</i>	- Mannetjesvaren	9b 77
<i>Echinochloa crus-galli</i>	- Hanepoot	1c 76
<i>Eleocharis palustris ssp palustris</i>	- Gewone waterbies	4c 66
<i>Elytrichia repens var repens</i>	- Kweek	6e 99
<i>Epilobium hirsutum</i>	- Harig wilgeroosje	4d 99
<i>Epilobium parviflorum</i>	- Kleinbloemige basterdwederik	4c 88
<i>Equisetum arvense</i>	- Heermoes	1e 99
<i>Equisetum palustris</i>	- Lidrus	2a 99
<i>Erigeron canadensis</i>	- Canadese fijnstraal	1d 77
<i>Eupatorium cannabinum</i>	- Koninginnekruid	4d 98
<i>Euphorbia helioscopia</i>	- Kroontjeskruid	1a 88
<i>Festuca arundinacea</i>	- Rietzwenkgras	2a 77
<i>Festuca ovina ssp tenuifolia</i>	- Smalbladig schapegras	6d 88
<i>Festuca rubra ssp rubra</i>	- Roodzwenkgras	5a 99
<i>Ficaria verna</i>	- Speen	9b 88
<i>Galeopsis tetrahit</i>	- Gewone hennepnetel	8b 77
<i>Galinsoga ciliata</i>	- Behaard knopkruid	1a 46
<i>Galium aparine</i>	- Kleefkruid	8b 99
<i>Geranium dissectum</i>	- Slibbladige ooievaarsbek	1a 76
<i>Geranium molle</i>	- Zachte ooievaarsbek	1e 88
★ <i>Geranium pyrenaicum</i>	- Bermooievaarsbek	1g 43
<i>Glechoma hederacea</i>	- Hondsdraf	8b 99
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	- Grote bereklauw	9c 34
<i>Holcus lanatus</i>	- Echte witbol	5a 99

<i>Hordeum murinum</i>	- Kruipertje	1d 88
<i>Humulus lupulus</i>	- Hop	8d 88
<i>Hypericum perforatum</i>	- Sint janskruid	6d 88
<i>Hypochaeris radicata</i>	- Gewoon biggekruid	6b 99
<i>Juncus bufonius ssp bufonius</i>	- Greppelrus	2b 88
<i>Juncus inflexus</i>	- Zeegroene rus	2a 77
<i>Lactuca serriole</i>	- Kompasla	1f 44
<i>Lamium album</i>	- Witte dovenetel	8b 99
<i>Lamium purpureum</i>	- Paarse dovenetel	1a 88
<i>Lapsana communis</i>	- Akkerkool	8b 88
<i>Lathyrus pratensis</i>	- Veldlathyrus	5a 87
<i>Leontodon autumnalis</i>	- Herfstleeuwetand	2a 99
<i>Linaria vulgaris</i>	- Vlasbekje	1e 88
<i>Lolium multiflorum</i>	- Italiaans raaigras	1e 77
<i>Lolium perenne</i>	- Engels raaigras	1d 99
<i>Lotus corniculatus</i>	- Gewone rolklaver	6b 88
<i>Malva sylvestris</i>	- Groot kaasjeskruid	1e 77
<i>Matricaria maritima ssp inodora</i>	- Reukloze kamille	1e 88
<i>Matricaria matricarioides</i>	- Schijfkamille	1d 29
<i>Matricaria recutita</i>	- Echte kamille	1a 87
<i>Medicago arabica</i>	- Gevlekte rupsklaver	5a 54
<i>Medicago lupulina</i>	- Hopklaver	5a 88
<i>Medicago sativa ssp sativa</i>	- Luzerne	1e 65
<i>Melilotus albus</i>	- Witte honingklaver	1e 66
<i>Melilotus altissimus</i>	- Gele honingklaver	4d 65
<i>Menta aquatica</i>	- Watermunt	4c 98
<i>Oenothera biennis</i>	- Gewone teunisbloem	1f 66
<i>Oxalis europaea</i>	- Stijve klaverzuring	1a 88
<i>Papaver dubium</i>	- Kleine klaproos	1c 76
<i>Papaver rhoeas</i>	- Klaproos	1a 87
<i>Pastinaca sativa</i>	- Pastinaak	5a 77
<i>Petasites hybridus</i>	- Groot hoefblad	4d 65
<i>Phleum pratensis</i>	- Timotheegras	5a 88
<i>Phragmites australis</i>	- Riet	4c 99